
Policijska dejavnost v Sloveniji: analiza procesov transformacije, pluralizacije in privatizacije

VARSTVOSLOVJE,
let. 16
št. 3
str. 217–241

Maja Modic, Branko Lobnikar, Miha Dvojmoč

Namen prispevka:

Namen prispevka je prikaz razvoja policijske dejavnosti v Sloveniji z vidika analize procesov transformacije skozi čas, s poudarkom na sodobnih trendih pluralizacije in privatizacije policijske dejavnosti po svetu in pri nas.

Metode:

Za namene pregleda razvoja policijske dejavnosti v Sloveniji skozi čas in trenutnega stanja so analizirani domači in tuji viri ter zakonodaja.

Ugotovitve:

Glavni izzivi sodobne policijske dejavnosti v Sloveniji ostajajo sodelovanje med različnimi akterji pluralne policijske družine, poenotenje standardov na področju pooblastil predstavnikov organizacij s področja policijske dejavnosti in vprašanje nadzora nad delovanjem analiziranih organizacij.

Izvirnost/pomembnost prispevka:

Prispevek predstavlja pregled razvoja institucij pluralne policijske družine v Sloveniji, identificira procese transformacije, pluralizacije in privatizacije policijske dejavnosti, izpostavlja sodobne izzive na področju policijske dejavnosti in opozarja na potrebnost ustreznih prilagoditev v odgovor na opisane trende razvoja v Sloveniji.

UDK: 351.74/.78(497.4)

Ključne besede: policijska dejavnost, transformacija, pluralizacija, privatizacija, Slovenija

Policing in Slovenia: An Analysis of the Processes of Transformation, Pluralization, and Privatization

Purpose:

The purpose of this paper is to show the development of policing in Slovenia through a perspective of analyzing the processes of transformation over time with an emphasis on contemporary trends of pluralization and privatization of policing in our country and abroad.

Design/Methods/Approach:

To examine the development of policing in Slovenia over time and to overview the current state of policing, a literature review was conducted and the relevant legislation was analyzed.

Findings:

The main challenges of contemporary policing in Slovenia remain co-operation between the various organizations of the plural policing family, unification of standards in the field of various policing organizations' powers, and the issue of supervision over the activities of the analyzed organizations.

Originality/Value:

The paper presents an overview of the development of organizations of the plural policing family in Slovenia, identifying the processes of transformation, pluralization, and privatization of policing while highlighting the contemporary challenges in the area of policing and drawing attention to the necessity of adequate responses to the analyzed trends of development in Slovenia.

UDC: 351.74/.78(497.4)

Keywords: policing, transformation, pluralization, privatization, Slovenia

1 UVOD

Splošno sprejete definicije policijske dejavnosti (angl. *policing*) ni (Manning, 2012). Razlikujemo lahko med ožjim naborom funkcij, ki jih opravlja policija kot organizacija, in procesi širše družbene regulacije, ki upravljajo vsakdanje življenje. V okviru širšega pojmovanja policijske dejavnosti kot socialne funkcije velja, da mnoge institucije, ki sicer nimajo formalne vloge v urejanju družbenega življenja, v praksi prispevajo k razvoju družbenih norm in standardov vedenja, ki so temelj običajnih, vsakodnevnih družbenih interakcij (Rowe, 2008). Policijska dejavnost je tako produkt širokega spektra demografskih, ekonomskih in tehnoloških razvojnih trendov ter procesov urbanizacije, industrializacije in preseljevanja (Sheptycki, 2012). Skozi čas, še posebej pa na začetku dvajsetega stoletja, se je policijsko delo razvijalo in spreminjalo v luči obširnih in pomembnih družbenih, gospodarskih in političnih sprememb. Na področju policijske dejavnosti tako govorimo predvsem o naslednjih spremembah, ki so vplivale na dojemanje policijske vloge v demokratični družbi: profesionalizacija policijske dejavnosti, približanje policije skupnosti, povezovanje z ostalimi institucijami pri preprečevanju in odzivanju na kriminaliteto, širjenje vloge policije – od boja proti kriminaliteti k zagotavljanju kakovosti življenja in zmanjševanju strahu pred kriminaliteto (Greene, 2007).

Policijsko dejavnost v sodobnosti tako razumemo kot aktivnost oziroma proces, ki ga izvajajo profesionalci znotraj mnogoterih organizacij (gre za profesionalno izvajanje določenih aktivnosti) in/ali posamezniki v skupnosti. Policijsko dejavnost opravljajo pooblaščen državni uslužbenci v okviru organizacije, ki jo najpogosteje imenujemo policija, s širokimi pooblastili za upravljanje kriminalitete in vzpostavljanje in vzdrževanje javnega reda. Poleg uslužbencev policije policijsko dejavnost izvajajo tudi drugi (državni) uslužbenci

na lokalni in državni ravni, katerih primarne naloge spadajo na področje policijske dejavnosti (na primer določene naloge carine, agencije za preprečevanje pranja denarja, obveščevalnih služb, vojaške policije in podobno). Policijska dejavnost se izvaja tudi na ravni lokalne samouprave (na primer naloge občinskih redarstev), v okviru izvajanja gospodarske dejavnosti (izrazit primer tovrstne oblike policijske dejavnosti je izvajanje nadzora s strani zasebnovarnostnih podjetij, na primer v trgovskih centrih, sem sodi tudi detektivska dejavnost ter varnostno svetovanje), policijsko dejavnost pa izvajajo tudi posamezniki, organizirani v neformalne mreže za izvajanje socialne kontrole (takšen primer je izvajanje nadzora v stanovanjskih soseskah). Na področje policijske dejavnosti nekateri avtorji uvrščajo tudi nadzorovanje s pomočjo tehničnih sredstev (video nadzor določenih javnih prostorov, na primer parkirišč), omeniti pa je treba tudi zagotavljanje varnosti preko okoljskega dizajna, ko s pomočjo arhitekture prostora zagotavljamo samovarovan prostor. Jones in Newburn (1998) tako opredeljujeta policijsko dejavnost kot organizirano obliko vzdrževanja reda in miru, uveljavljanja zakonov, preiskovanja in preprečevanja kriminalitete ter drugih oblik preiskovanja in s tem povezanega zbiranja informacij, ki (lahko) vključuje zavestno uporabo moči, in jo izvajajo posamezniki in/ali organizacije, kjer so takšne aktivnosti s strani zaposlenih v tej organizaciji in tudi s strani drugih ljudi razumljene kot osrednja aktivnost oziroma bistvo obstoja tovrstne organizacije.

Ponsaers (2001) je pred več kot desetletjem predstavil svojo pogled na različne modele izvajanja policijske dejavnosti, in sicer militaristično-birokratski model (angl. *military-bureaucratic model*), na izvajanju prava temelječ model (angl. *lawful policing model*), model policijskega dela v skupnosti (angl. *community (oriented) policing*) in javno-zasebni model (angl. *public-private divide policing*). Slednji se je razvil kot odziv na preozko in preveč tradicionalno pojmovanje policije in policijske dejavnosti, zaznamujejo ga pojmi, kot so fragmentacija, razcepljanje (angl. *bifurcation*), redistribucija in razdrobitev policijskega dela, potrošništvo, privatizacija, (ne)varnost in odgovornost. Javno-zasebni model izvajanja policijske dejavnosti temelji na spoznanju, da se javne in zasebne policijske organizacije postopoma razvijajo v tesni medsebojni povezavi, zaradi česar je za sodoben model izvajanja policijske dejavnosti značilna porazdelitev policijskih nalog med različne izvajalce. Pojmovanje javno-zasebnega modela izvajanja policijske dejavnosti je tako tesno povezano s pojmovanjem pluralne policijske dejavnosti, ki predstavlja proces prenosa izvajanja tipičnih policijskih nalog na zasebne in ostale državne ter lokalne policijske, varnostne in nadzorne organizacije. V zadnjih desetletjih pluralizacija predstavlja prevladujoči trend razvoja policijske dejavnosti širom po svetu (Stenning, 2009). Javnost ne dojema več državne policije kot edine nosilke odgovornosti za zagotavljanje varnosti, pač pa so to vlogo prevzele tudi druge javne in zasebne organizacije, ki s svojimi aktivnostmi prispevajo k preprečevanju in odzivanju na kriminaliteto in nered (Terpstra, 2008). Med takšne organizacije spadajo državno tožilstvo, carina, inšpekcijske službe, varnostno-obveščevalne službe, sodna in pravosodna policija, lokalne policije, zasebnovarnostne organizacije in detektivske organizacije (Sotlar in Meško, 2009).

V nadaljevanju prispevka bodo opisani glavni trendi transformacije policijske

dejavnosti po svetu, različni vidiki pluralizacije policijske dejavnosti v Sloveniji, s poudarkom na razvoju policijske organizacije skozi čas in pregledu sodobnih organizacij pluralne policijske družine.

2 TRANSFORMACIJE POLICIJSKE DEJAVNOSTI - PREGLED TRENDOV PO SVETU

Glede na izkušnje iz tujine, opisane v nadaljevanju, lahko začetke, transformacije, pluralizacije in privatizacije policijske dejavnosti povežemo z dogajanjem na ekonomsko-socialnem področju – avtorji izpostavljajo predvsem varčevalne ukrepe, ki vodijo v primanjkovanje kadrovskih in tehničnih virov ter naraščajočo stopnjo kriminalitete (Edelbacher in Norden, 2013; Feltes, Marquardt in Schwarz, 2013; Kešetović, 2013; Leyrer, 2013; Tabur, 2013). Spitzer in Scull (1977) sta že pred več kot tremi desetletji pisala o »policijski dejavnosti za dobiček« (angl. *policing for profit*), ki se je po njunem mnenju pojavila in takoj zatem tudi razmahnila v obdobju tranzicije v kapitalistični gospodarski sistem, ob sovpadanju s poglobljanjem fiskalne krize. Osnovna logika poslovanja takratnih zasebnih varnostnih (policijskih) organizacij je bila v zameno za plačilo nuditi uslugo stranki – slednje pa so bile predvsem velike organizacije, ki investirajo v policijsko dejavnost iz istih razlogov kot v ostale naložbe: za zagotavljanje dobička in varnega okolja za nemoteno rast. Fixler in Poole (1988) sta vzroke v postopnem prenosu vedno večje odgovornosti za zagotavljanje varnosti od policije na zasebnovarnostne organizacije prepoznala predvsem v fiskalni krizi in naraščajoči stopnji kriminalitete.

Cope, Leishman in Starie (1997) ugotavljajo, da se privatizacija policijske dejavnosti v Veliki Britaniji odvija v štirih oblikah, in sicer kot:

- razbremenjevanje (angl. *load-shedding*),
- najemanje zunanjih virov,
- zaračunavanje storitev in
- posnemanje stilov upravljanja zasebnega sektorja.

Razbremenjevanje zajema prenos odgovornosti in financiranja opravljanja storitev od policije na zasebno in prostovoljno sfero (Cope et al., 1997). Kemshall (2003) dodaja še povečano vključevanje civilistov v opravljanje policijskih nalog in širitev zasebnovarnostnega sektorja. Slednji karakteristiki pritrjujejo tudi številke, v Veliki Britaniji je namreč razmerje med zasebnimi varnostniki in policisti 2,25 proti 1 (COESS, 2011). Med konkretnimi primeri razbremenjevanja Button (2002) navaja prevoze gotovine, ki jih namesto policistov opravljajo zasebne službe; varovanje nogometnih tekem, ki jih v večini varujejo zasebni varnostniki, ob (številčno manjši) podpori policije; preiskovanje prevar znotraj podjetij in interventne odzive na sprožene alarmne naprave.

Najemanje zunanjih virov pomeni, da organizacija iz zasebnega sektorja zagotavlja blago oziroma storitve organizaciji javnega sektorja – tipični storitvi, za kateri policija najema zunanje organizacije, sta denimo čiščenje in vzdrževanje stavb (Cope et al., 1997). Sčasoma pa je privatizacija posegla tudi v tradicionalno policijske naloge – zasebna podjetja namesto policije od leta 1991 opravljajo spremstva zapornikov, zasebni varnostniki skrbijo za varnost na sodiščih in celo v prostorih policijskih uradov (Button, 2012).

Cope in sodelavci (1997) ob krčenju državnih in posledično policijskih proračunov napovedujejo porast zaračunavanja in razvoj tržnega potenciala policijskih storitev. Ayling in Shearing (2008) navajata primere, kjer policijske organizacije to že počnejo, ko, denimo, zaračunavajo pisateljem in filmskim ustvarjalcem usluge strokovne ekspertize del, ki obravnavajo policijsko tematiko, svetovanja, uporabe prostorov in opreme; lastniki barov in nočnih klubov plačajo policiji za dodatno patroljiranje ob obratovalnih konicah; policija zaračunava pohodnikom stroške iskalnih in reševalnih akcij in podobno. Tudi na področju vodenja policijske organizacije lahko opazimo posnemanje stilov upravljanja iz zasebnega sektorja. V osemdesetih in devetdesetih letih je bila večina organizacij javnega sektorja podvržena vladni pobudi *Financial Management Initiative*, s poudarkom na gospodarnosti, učinkovitosti in uspešnosti. Osnovno vodilo pobude je postavljanje ciljev, določanje prioritet in spodbujanje praks iz zasebnega sektorja (Button, 2012).

V Avstriji so na začetku devetdesetih let začeli privatizirati¹ nekatera področja, ki so bila do tedaj v domeni državne policije. Kot smo že omenili, so zasebna varnostna podjetja prevzela opravljanje varnostnih pregledov na letališčih in na sodiščih, varovanje ambasad, registracijo vozil, nadzorovanje javnih površin (v domeni lokalnih skupnosti) in urejanje prometa na območjih gradnje cestne infrastrukture. Po letu 2000 se je v luči varčevalnih ukrepov, preko nenadomeščanja upokojitev, število policistov občutno zmanjšalo, število zaposlenih na področju zasebne varnosti pa podvojilo (Edelbacher in Norden, 2013).

Podobno tudi v Nemčiji od osemdesetih let dalje beležijo povečevanje povpraševanja in ponudbe na trgu zasebnovarnostne industrije (40 % povečanje števila zaposlenih v zadnjih 15 letih). Med glavne naloge zasebnovarnostnih podjetij spadajo varovanje zasebne lastnine, stavb, prevoz denarja in varovanje javnih zbiranj. Primeri najemanja zasebnovarnostnih storitev so prisotni tudi na lokalni ravni, denimo storitve varovanja objektov. Kljub nekaterim zglednim primerom (npr. sodelovanje v okviru svetovnega prvenstva v nogometu leta 2006, pri čemer je s policijo sodelovalo 20.000 zasebnih varnostnikov) sodelovanja med policijo in zasebnovarnostnimi podjetji, policijski sindikati in večina politikov sodelovanju v obstoječih okvirih ureditve zasebnovarnostne industrije nasprotuje (Feldes et al., 2013).

V Rusiji se je razmah zasebnovarnostne industrije začel v poznih devetdesetih letih, pri čemer so začeli policisti zapuščati državno policijsko organizacijo in zasedati bolj plačana mesta v zasebnovarnostnih panogah. Sodelovanje zasebnovarnostnih podjetij s policijo se danes kaže predvsem pri izvajanju protiterorističnih ukrepov na letališčih in železniških postajah (Sergevnin in Kovalyov, 2013).

Na Hrvaškem zasebnovarnostna podjetja nudijo predvsem podporo policiji – primer konkretnega sodelovanja so skupna varovanja javnih zbiranj, denimo športnih dogodkov in koncertov. V zadnjih letih (2005 in 2010) so bili ugotovljeni pozitivni vidiki skupnih ukrepov policije in zasebnovarnostnih podjetij, ki se

¹ Avtorja uporabljata izraza privatizacija (angl. privatization) in izkoriščanje zunanjih virov (angl. outsourcing) (Edelbacher in Norden, 2013).

kažejo v upadu števila bančnih ropov, ropov menjalnic in stavnic (Kovčo Vukadin, Borovec in Ljubin Golub, 2013).

V Estoniji je naraščajoča stopnja kriminalitete med letoma 1990 in 2008 botrovala rasti in razvoju zasebnovarnostne industrije. V poznih devetdesetih letih so se pojavile pobude za večji obseg pooblastil zasebnih varnostnikov, ki pa niso vodile v večje spremembe – zasebnovarnostna dejavnost ostaja v funkciji podpore državi in državni policiji pri zagotavljanju varnosti (Tabur, 2013).

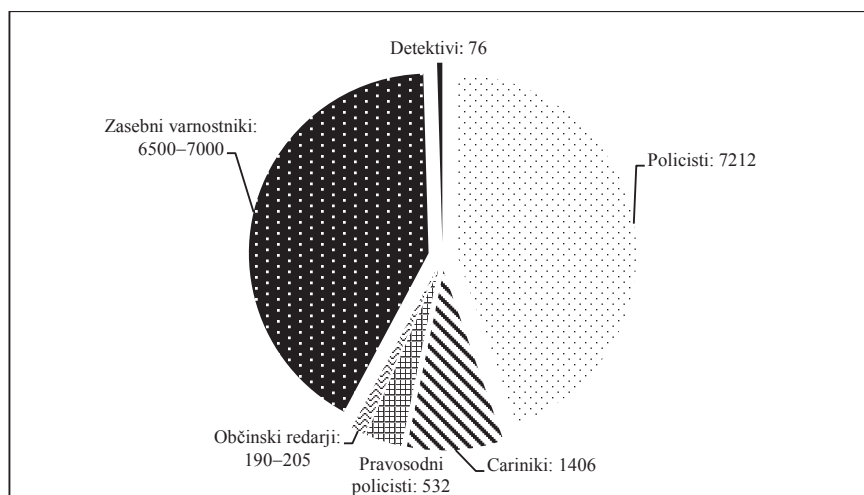
Madžarski državni policiji primanjkuje kadrovskih in tehničnih virov, predvsem za varovanje večjih dogodkov, kar odpira možnosti za zasebnovarnostna podjetja. Tako na Madžarskem kot v Srbiji je visoka stopnja privatizacije na vseh področjih privedla do prisotnosti velikega števila tujih podjetij, varnostne potrebe in finančne zmožnosti teh podjetij pa ustvarjajo veliko povpraševanje na trgu varnostnih storitev (Kešetović, 2013; Leyrer, 2013). V opisanem stanju najverjetneje lahko iščemo razloge za razmerje med številom varnostnikov in policistov – varnostnikov je namreč na Madžarskem približno trikrat več kot policistov, na Poljskem dobrih dvakrat več, v Srbiji je razmerje 1,49 proti 1, na Češkem pa 1,17 proti 1 v korist varnostnikov (COESS, 2011). Kljub številčnosti pripadnikov zasebnovarnostne industrije, v Srbiji ni zaslediti partnerskega povezovanja med državno policijo in zasebnovarnostnimi akterji (Kešetović, 2013).

Zanimiva oblika, sicer neprofitnega in na prostovoljstvu temelječega, privatiziranja »policijske« dejavnosti je madžarska državljanska straža, civilna organizacija neoboroženih, uniformiranih državljanov, ki opravljajo določene naloge s področja zagotavljanja varnosti – predvsem varovanje sosesk in patroljiranje z označenimi avtomobili (Leyrer, 2013).

3 PLURALIZACIJA IN PRIVATIZACIJA POLICIJSKE DEJAVNOSTI V SLOVENIJI

Skupni imenovalec organizacij, ki jih uvrščamo v »pluralno policijsko družino« je, da imajo na področju zagotavljanja varnosti pooblastila, ki so večja od pooblastil običajnih prebivalcev (Button, 2007; Sotlar, 2010; Wakefield, 2005). Glede na zapisano, lahko v slovensko pluralno policijsko družino uvrstimo policiste, zasebne varnostnike, carinike, pravosodne policiste, občinske redarje in detektive. Najštevilčnejša organizacija ostaja² policija, s 7.212 pripadniki (Policija, 2014), s 6.500 do 7.000 zasebnimi varnostniki (okvirna ocena avtorjev na podlagi števila podjetij), zaposlenimi v 144 zasebnovarnostnih podjetjih (Ministrstvo za notranje zadeve RS, 2014c), jim sledi zasebno varovanje, carinikov je 1.406 (Carinska uprava RS, 2014), pravosodnih policistov 532 (Uprava RS za izvrševanje kazenskih sankcij, 2014), občinskih redarjev med 190 in 205 (okvirna ocena avtorjev na podlagi podatkov o izobraževanjih občinskih redarjev) ter 76 detektivov (Detektivska zbornica RS, 2014). V nadaljevanju si bomo ogledali razvoj teh institucij v Sloveniji.

² Vsi številčni podatki se nanašajo na leto 2013.

Graf 1:
Številčni
podatki o
posameznih
organizacijah
pluralne
policijske
družine*

*Vir: Carinska uprava RS, 2014; Detektivska zbornica RS, 2014; Policija, 2014; Uprava RS za izorševanje kazenskih sankcij, 2014

3.1 Policija

Policija ima tudi v okviru pluralizacije policijske dejavnosti (še vedno) vodilno vlogo pri zagotavljanju varnosti, javnega reda in preprečevanja kaznivih dejanj. Gre za najštevilčnejšo poklicno organizacijo v sistemu nacionalne varnosti RS, ki je v zadnjih 150 letih šla skozi korenite procese transformacije, ki jih predstavljamo v nadaljevanju.

Po izkušnjah orožništva v Avstro-Ogrski in Kraljevini Jugoslaviji (v drugi polovici 19. in prvi polovici 20. stoletja) ter različnih paravojaških oblik policijske dejavnosti v času druge svetovne vojne (npr. narodna zaščita) se je po njej konstituirala v obliki narodne milice. Slednja je opravljala tradicionalne policijske naloge: varovanje življenja ljudi in njihovega premoženja, prijemanje storilcev kaznivih dejanj, vzdrževanje javnega reda. Nekatere druge naloge in dejavnosti, kot je bilo na primer zagotavljanje izpolnjevanja nalog ljudskih odborov, pa so bile posledice tedanjega časa in njegovih posebnosti. Največ nalog je imela splošna milica, ožja področja dela pa so imele prometna, gasilska, industrijsko-zavodska in kasneje še gozdna ljudska milica (Kolenc, 2002).

Osnovna enota narodne milice se je do leta 1950 imenovala postaja narodne milice, na kar se je preimenovala v postajo ljudske milice oziroma ljudsko postajo milice. Ta je bila neposredno podrejena Upravi narodne milice Ministrstva za notranje zadeve, pokrivala pa je območje mesta ali ene oziroma več vasi. Postajo je vodil komandir, ki ga je imenoval in razreševal minister za notranje zadeve. Po letu 1956 se je osnovna policijska enota še vedno imenovala postaja ljudske milice, praviloma je bila organizirana v vsaki občini. Komandirja in namestnika komandirja policijske postaje je imenoval in razreševal državni sekretar, ki je v soglasju z okrajnim ljudskim odborom postajo tudi ustanovil (Čas in Gorenak, 1993).

Za obdobje od leta 1967 do 1980 je značilna decentralizacija milice. Postaja ljudske milice se je preimenovala v postajo milice. Bila je samostojni organ

občine za neposredno opravljanje zadev javne varnosti. Ustanovila jo je občinska skupščina v soglasju z republiškim sekretarjem za notranje zadeve. Komandirja postaje, njegovega pomočnika in komandirja oddelka je imenovala in razreševala občinska skupščina v soglasju z republiškim sekretarjem za notranje zadeve. Do leta 1972 je bil komandir postaje milice za njeno delo odgovoren občinski skupščini in njenemu svetu, ki je bil pristojen za notranje zadeve. Po letu 1972 se organizacija postaje ni spreminjala, sprememba je bila le v tem, da je bil komandir za delo postaje odgovoren tudi republiškem sekretarju za notranje zadeve (Čas in Gorenak, 1993).

V tem obdobju so se spreminjale tudi naloge in opravila postaj milice. Takoj po drugi svetovni vojni so bile naloge postaj usmerjene predvsem v varovanje »dobrin«, pridobljenih med narodnoosvobodilnim bojem, varovanje ljudi in njihovega premoženja, vzdrževanje javnega reda in miru itd. Kasneje pa so naloge postajale vse bolj podobne današnjim klasičnim policijskim nalogam, čeprav v določeni meri specifične, kar je bila posledica večje ali manjše vezanosti na lokalno skupnost pri opravljanju določenih nalog. V obmejnih občinah so na primer postaje milice v tistem času opravljale nadzor potniškega prometa preko državne meje, določene naloge s področja varovanja z ustavo določenega reda, naloge s področja uresničevanja družbene samozaščite in druge naloge (Čas in Gorenak, 1993).

Po spremembi družbenopolitičnega sistema in osamosvojitvi Slovenije³ je na začetku devetdesetih let 20. stoletja za policijo, vanjo se je milica preimenovala na začetku leta 1992 (Zakon o spremembah Zakona o notranjih zadevah, 1992), nastopil čas temeljite prenove organiziranosti, pa tudi poslanstva in nalog. To pa ni bilo tako preprosto, saj je prav za obdobje po letu 1990 značilna odsotnost zakonodaje, ki bi na novo urejala položaj in delovanje policije. Vse do leta 1998 je namreč veljal kar osemnajst let star Zakon o notranjih zadevah (1980), ki pa v mnogih delih ni bil več uporaben, kar je predstavljalo eno pomembnejših ovir za hitreje procese reorganizacije policije po letu 1990. Težave so povzročale tudi razlike v statusu policijskih postaj s splošnim delovnim področjem in policijskih postaj s posebnim delovnim področjem (na primer prometna policija, letalska policija ...). Te težave so bile pred letom 1992 še bistveno večje, saj so skupščine občin po materialni plati v celoti skrbele za delovanje policijskih postaj s splošnim delovnim področjem, policijske postaje s posebnim delovnim področjem pa so bile financirane iz republiškega proračuna. To je povzročalo pomembne razlike v materialni in tehnični opremljenosti, saj so finančno močnejše občine te potrebe veliko hitreje in bolje zadovoljevale kot finančno šibkejše občine. Na osnovi vseh teh spoznanj, ki izhajajo iz temeljitih analiz dela policije na lokalni ravni, je policija svojo organiziranost na tem nivoju v prvih mesecih leta 1996 v celoti spremenila. Temeljna varnostna ali osnovna geografska celota dotedanje policijske organiziranosti je bil varnostni okoliš, ki so ga preimenovali v policijski okoliš. Policijski okoliš je zaokrožena geografska in hkrati varnostna celota, saj se pogosto pokriva s sedanjo lokalno skupnostjo – občino, kar še posebej velja

³ *Milica oziroma policija v obdobju družbenopolitičnih sprememb (pozna osemdeseta in zgodnja devetdeseta leta) ni igrala zaviralne vloge, kot je bil slučaj v nekaterih državah, narodno-zaščitniško in državotvorno držo pa je potrdila v času osamosvajanja, še posebej v osamosvojitveni vojni 1991.*

za male občine. V tem obdobju je bilo ukinjenih veliko nekdanjih policijskih oddelkov – ki so bili spremenjeni v policijske pisarne kot metoda dela policije v lokalni skupnosti. Policijske postaje po 1996 niso bile več vezane na območje občine in so postale območne organizacijske enote policije za neposredno opravljanje nalog policije na določenem območju ali za določeno področje dela (Zakon o policiji, 1998). S tem je bil izenačen status policijskih postaj s splošnim in posebnim delovnim področjem. Policijske postaje so bile vzpostavljene tam, kjer so to zahtevali varnostni, geografski in drugi kriteriji. Poleg policijskih postaj s splošnim delovnim področjem in policijskih postaj s posebnim delovnim področjem so novost predstavljale policijske postaje s kombiniranim področjem dela.

Tudi na regionalni ravni, to je na ravni nekdanjih uprav za notranje zadeve, danes policijskih uprav, je policija v omenjenem obdobju spreminjala svojo organizacijo. Če je bila na lokalni ravni vezana na spreminjajočo se zakonodajo in na odsotnost novega zakona, je bilo na regionalni ravni nekoliko drugače. Razen nekdanjega naziva, torej naziva uprava za notranje zadeve in števila uprav za notranje zadeve, kar je bilo določeno z zakonom, je policija lahko spreminjala notranjo organizacijsko strukturo nekdanje uprave za notranje zadeve, kolikor je hotela. Načelniki uprav za notranje zadeve so bili praktično do leta 1990 izključno politično imenovani, ker je pomenilo, da ta funkcija v praksi ni bila dostopna zaposlenim v policiji. Gledano skozi zakonodajo pa naj bi bil načelnik uprave za notranje zadeve strokovni in delovni vodja uprave za notranje zadeve. Dejansko se je funkcija načelnika uprave za notranje zadeve v celoti zreducirala na sodelovanje s političnimi institucijami in občinami. To so omogočili interni akti policije, ki so v praksi obšli zakonska določila, in so pooblastila za vodenje posameznih notranjih organizacijskih enot uprave za notranje zadeve prenesli zlasti na načelnika inšpektorata policije in na načelnika oddelka za zatiranje kriminalitete. Leta 1993 je bila določena nova organizacija tedanjih uprav za notranje zadeve, ki naj bi zlasti načelniku uprave za notranje zadeve omogočila, da je postal v celoti vodja uprave za notranje zadeve, ne samo v delovnopravnem, temveč tudi v strokovnem smislu. Uprave za notranje zadeve so se v letu 1999 preimenoval v policijske uprave, načelniki uprav za notranje zadeve pa so postali direktorji policijskih uprav. Policijska uprava je bila v skladu z Zakonom o policiji (1998) definirana kot območna organizacijska enota policije na določenem območju države. Tudi Zakon o organiziranosti in delu v policiji (2013) na tem področju ni prinesel bistvenih sprememb.

Na državni ravni, torej na ravni notranjega ministrstva, je prišlo po letu 1990 do zelo velikega števila organizacijskih sprememb. Do 1993 je mogoče o notranjem ministrstvu govoriti kot o ministrstvu, pristojnem za policijo. Znotraj notranjega ministrstva so se opravljal pretežno le državno-varnostne in javno-varnostne naloge. Številni spremenjeni zakoni pa so v času od 1992 do 1995 močno posegli tudi v delovanje notranjega ministrstva tako, da po letu 1995 nikakor ni mogoče več govoriti o notranjem ministrstvu samo z vidika javnovarnostnih oziroma policijskih nalog. Najprej je treba opozoriti, da je na začetku 1993 prišlo do izločitve dotedanje Službe državne varnosti iz notranjega ministrstva. Takrat je nastala samostojna vladna služba – Varnostno informativna služba, ki se je

kasneje preimenovala v Slovensko obveščevalno varnostno agencijo – SOVA. Pravni temelj njenega delovanja je bil vse do leta 1999, ko je dobila svoj zakon, Zakon o notranjih zadevah (1980). Z izločitvijo takratne službe državne varnosti iz notranjega ministrstva so v okviru slednjega ostale le še javno-varnostne naloge. Seveda ne gre samo za policijske naloge, temveč je v tistem obdobju šlo tudi za upravne naloge notranjega ministrstva. Vse bolj je postajalo aktualno vprašanje, ali naj naloge s področja upravnih notranjih zadev postanejo del nalog policije, ali naj ostanejo kot samostojen segment. Spremenjena zakonodaja s področja državne uprave in na novo nastala zakonodaja s področja lokalne samouprave je odgovorila tudi na to vprašanje. Upravne notranje zadeve so vsaj na prvi stopnji postale del upravnih enot, ki so bile ustanovljene na območju nekdanjih občin, v okviru notranjega ministrstva pa so ostale praktično v enakem obsegu in na enaki ravni. Vendar pa upravne notranje zadeve nikoli niso postale del policijskih nalog. Naslednja pomembna sprememba je prenos področja sistema in delovanja državne uprave iz pravosodnega v notranje ministrstvo. Tako vsaj od leta 1995 nikakor ne moremo več enačiti notranjega s policijskim ministrstvom, to še posebej velja za čas po sprejetju Zakona o policiji (1998), ki je slednjo definiral kot organ v sestavi notranjega ministrstva.

Po najnovejši spremembi zakonodaje v letu 2013 policija ostaja organ v sestavi Ministrstva za notranje zadeve RS. To pomeni v zakonskem smislu njeno večjo samostojnost znotraj ministrstva, saj deluje v okviru zakonodaje kot samostojen subjekt. Ta položaj ji daje veliko večjo stopnjo avtonomnosti in neodvisnosti od dnevne politike in pogostih menjav ministrov kot politikov. Policijo vodi generalni direktor policije, ki mu ob menjavi ministra ni treba ponuditi svojega odstopa, temveč z delom nadaljuje. Generalni direktor je za svoje delo odgovoren ministru, na predlog ministra pa ga imenuje in razrešuje Vlada Republike Slovenije. Na enak način se imenuje in razrešuje tudi namestnika generalnega direktorja policije. Policija, kot organ v sestavi ministrstva, je še vedno organizirana trinivojsko, in sicer kot Generalna policijska uprava, ki deluje na državnem nivoju, policijske uprave, ki delujejo na regionalnem nivoju, ter policijske postaje, ki delujejo na lokalnem nivoju (Zakon o organiziranosti in delu v policiji, 2013).

Območna policijska postaja je organizacijska enota policije, ustanovljena za neposredno opravljanje nalog policije na določenem območju policijske uprave. Njihovo območje in sedež določi minister za notranje zadeve na predlog generalnega direktorja policije. Območja policijskih postaj morajo biti usklajena z mejami občin tako, da ena policijska postaja izvaja naloge policije na celotnem območju ene ali več občin, ali pa tako, da na območju ene mestne občine izvaja naloge policije več policijskih postaj. Območna policijska postaja izvaja naloge v skladu z letnim načrtom dela, ki ga sprejme komandir območne policijske postaje. Letni načrt dela mora biti izdelan na podlagi ciljev generalne policijske uprave in policijske uprave, v katere območje sodi. Območna policijska postaja pred pripravo letnega načrta dela pozove občine, na območju katerih izvaja naloge, da podajo predloge prioriternih nalog pri zagotavljanju varnosti. Te predloge območna policijska postaja preučí in jih po oceni vključi v letni načrt. Komandir območne policijske postaje po potrebi občinski svet obvešča o varnostnih razmerah na območju občine, pri čemer ne sme poročati o konkretnih zadevah, o katerih poteka predkazenski ali prekrškovni postopek.

Lahko povzamemo, da je slovenska policija v zadnjih stopetdesetih letih doživela veliko organizacijskih pa tudi funkcijskih sprememb. Od organizacije, katere temeljna naloga je bilo vzdrževanje reda in miru (orožništvo), je postala narodno-zaščitna institucija (narodna zaščita in narodna milica), prešla obdobje politično-determinirane institucije vsenarodne kontrole (milica) ter se s prilagoditvijo spremenjenim družbenopolitičnim razmeram konec osemdesetih in v devetdesetih letih počasi preoblikovala v demokratično in profesionalno policijsko organizacijo zahodnega tipa. Vendar se s tem transformacije policije ne končajo. Lobnikar, Sotlar in Meško (2013) ugotavljajo, da delovanje policije v Evropi z vidika organiziranosti počasi dobiva skupne značilnosti; demokratizacija policijske dejavnosti je osnovni moto v vseh državah tega območja, iskanja virov odgovornosti in legitimnosti, vezanih na prebivalce, pa visoko na agendi vseh policijskih vodstev. Dejstvo je namreč, da se mora tudi slovenska policija v zadnjem desetletju soočiti z dejstvom, da na področju policijske dejavnosti nima več monopola. Pluralizacija institucij formalnega nadzorstva je na področje policijske dejavnosti prinesla konkurenco, kjer se morajo posamezne policijske organizacije vedno znova dokazovati in opravičevati svoj obstoj. Pluralizacija je tako prvi trend, ki se je začel v preteklih desetletjih in bo tako zaradi političnih kot ekonomskih razlogov pomemben dejavnik tudi v prihodnje. Avtorji (Lobnikar et al., 2013) ugotavljajo, da se odgovor državnih policij na trende pluralizacije policijske dejavnosti kaže v krepitvi profesionalizacije policijske dejavnosti, ki jo spremlja akademizacija policijskega dela. To je še posebej značilno za Slovenijo, ki je 2013 zvišala izobrazbeni nivo za osnovno policijsko delo na višješolsko raven ter v zadnjih dveh desetletjih močno okrepila raziskovalno dejavnost na področju policijskega dela, kar spreminja delo policistov v na znanju utemeljeno dejavnost. Razvoj znanosti ali vsaj ved o policijski dejavnosti, podprtih z raziskovalno dejavnostjo, ter višanje akademskih zahtev v procesu policijskega izobraževanja so najbolj značilni izrazi prizadevanj državne policije po višji stopnji profesionalizacije policijskega poklica. Z vidika organiziranosti je policija v Sloveniji, tako kot policije v Evropi, postavljena pred dvojni izziv – uspešno je treba sodelovati v mednarodnem okolju, saj se je le tako mogoče uspešno kosati s kriminaliteto, ki ne pozna meja ali pa zahteva za preiskovanje specifična znanja, hkrati pa je treba veliko sil usmeriti v delo v lokalnem okolju, saj so prebivalci z vidika želenih rezultatov policijske dejavnosti vedno bolj zahtevni. Lobnikar in sodelavci (2013) ta proces poimenujejo glocalizacija policijske dejavnosti, ki izhaja iz vpetosti tako v lokalno okolje kot v mednarodno sodelovanje. Iskanje ravnotežja med zahtevami in pričakovanji lokalnih skupnosti za zagotavljanje varnosti ter potrebami vpetosti v nadnacionalne varnostne procese predstavlja pomemben izziv tako za policijo v Sloveniji kot za vse ostale policijske organizacije v Srednji in Vzhodni Evropi.

3.2 Redarstvo

Organiziranje in zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti je strateška naloga in sestavni del sistema zagotavljanja notranje varnosti. Zato smo v zadnjih desetletjih priča prenosa pooblastil iz ravni državne uprave na lokalno skupnost tudi na

področju zagotavljanja varnosti. Zakon o organiziranosti in delu v policiji (2013) v večji meri, kot v preteklosti, poudarja pomen sodelovanja državne policije z lokalnimi skupnostmi. Zakon namreč določa, da policijske uprave in območne policijske postaje v okviru svojih pristojnosti sodelujejo z organi samoupravnih lokalnih skupnosti na področjih, ki se nanašajo na izboljšanje varnosti v samoupravni lokalni skupnosti. Pri tem sodelujejo tudi z drugimi organi in posamezniki, katerih dejavnost je usmerjena k zagotavljanju večje varnosti ter jim v okviru svojih pristojnosti in možnosti nudijo pomoč. Lokalne oblasti so tako po začetku veljavnosti Zakona o občinskem redarstvu (2006) v veliko večji meri postale aktiven partner državnim organom in institucijam civilne družbe, ki v lokalni skupnosti delujejo na področju javne varnosti, javnega reda in miru.

Vendar pa se zgodba občinskega redarstva ni začela leta 2006. Že ustavne spremembe v letih 1963 in 1974 so na novo opredelile vloge občin, kar je bila podlaga k spremembam občinskih statutov. Na podlagi omenjenih sprememb je v tem obdobju mesto Ljubljana honorarno zaposlilo prvega komunalnega redarja. Zakon o notranjih zadevah (1980) je prinesel novost in razširil naloge komunalnih redarjev (Čelik, 2005). Sodja (2008) ugotavlja, da je bila vloga takratnih komunalnih redarjev predvsem skrb za komunalno urejenost krajev in naselij v občini, sčasoma pa se je pokazala tudi potreba po nadzoru mirujočega prometa (Jeršin, 2008). V okviru sistema splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite je bila 1976 vzpostavljena narodna zaščita, ki je v krajevnih skupnostih in delovnih organizacijah skrbela za varovanje pogojev dela, družbeno lastnino in objekte skupnega pomena, za varovanje reda in zagotavljanje varnega in mirnega življenja (Čelik, 2005).

Leta 1980 so občine dobile zakonsko možnost, da občinska skupščina ustanovi organ za nadzor nad izvajanjem predpisov o javnem redu in miru, parkiranju motornih vozil in komunalni urejenosti. Pravice, dolžnosti in obveznosti teh delavcev je lahko določil odlok občinske skupščine, hkrati pa je bila občinski skupščini podeljena pravica, da postaji milice (današnji postaji policije) s splošnim delovnim področjem daje smernice in napotke za opravljanje njenih nalog, pomembnih za varnost v občini (Čelik, 2005).

Med začetki organiziranosti in sedanjega delovanja občinskega redarstva v Sloveniji je treba omeniti sprejetje Zakona o lokalni samoupravi (2007), ki je občini med izvorne naloge določil tudi samostojno organiziranje in upravljanje komunalno-redarskih dejavnosti kot naloge lokalno-javnega pomena. Nastalo je novo obdobje delovanja komunalno redarske službe. Zakon je določil pogoje za ustanovitev in izvajanje občinskega redarstva za zagotavljanje javnega reda in miru ter varnosti v lokalnem cestnem prometu. Leta 1998 je bil sprejet Zakon o varnosti cestnega prometa (1998), ki je preimenoval komunalne redarje v občinske redarje in jim podelil pristojnosti nadzora nad ustavljenimi in parkiranimi vozili. Jasno je opredelil tudi naloge občin na področju prometa, ki so po novem postale odgovorne za nemoten in varen promet na občinskih cestah, vendar so lahko občinski redarji ukrepali samo na območjih mirujočega prometa. Opisano je leta 2004 poskušal odpraviti dopolnjen in spremenjen Zakon o varnosti cestnega prometa (2004), ki je občinskim redarjem določil tudi nalogo nadzora nad udeleženci cestnega prometa, ni pa uredil urejanja prometa v območjih umirjenega

prometa in območjih za pešce. To nejasnost je odpravil Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o varnosti cestnega prometa (2008). Z uveljavitvijo Zakona o pravilih cestnega prometa (2013) se je nabor pooblastil občinskih redarstev povečal. Občinski redarji tako lahko izvajajo nadzor na vseh cestah v naselju, na občinskih zunaj naselja in nekategoriziranih cestah zunaj naselja, ki se uporabljajo za javni cestni promet.

Sodja (2008) pravi, da je zaradi različnih interesov in pogledov na delovanje redarjev v posameznih na novo nastalih občinah prišlo do porajanja zamisli o združitvah prejšnjih komunalnih redarskih služb, saj je prihajalo do različnih interesov med občinami. Nekatero občino so posvečale pozornost problemom z odpadki, plakatiranjem, urejenosti kraja, pa skoraj nič nadzoru mirujočega prometa, druge so nadzirale samo odvajanje turistične takse in podobno. Zaradi tega je prišlo do združevanja prejšnjih komunalnih redarskih služb (Jeršin, 2008). Zakon o občinskem redarstvu (2006) predstavlja pomembno prelomnico z vidika pomena in vloge občinskega redarstva v slovenskem prostoru, saj določa obvezno opravljanje nalog občinskega redarstva, s tem da opredeljuje ustanavljanje mestnih redarskih služb na nivoju mestnih občin in možnost oblikovanja medobčinskega redarstva, ki ga ustanovijo dve ali več občin skupaj z odlokom. Lahko pa občina ne ustanovi občinskega redarstva ali medobčinskega redarstva, z odlokom o organizaciji in delovnem področju občinske uprave pa določi, da naloge občinskega redarstva opravlja občinski redar ali občinska redarka. Občinsko redarstvo tako skrbi za javno varnost in javni red na območju občine v skladu z občinskim programom varnosti, načrtom, ki mora vsebovati tudi delovanje občinskih redarjev. Z uveljavitvijo Zakona o občinskem redarstvu (2006) je policija dobila partnerja pri zagotavljanju javne varnosti oziroma javnega reda in miru. Delovno področje in naloge občinskega redarstva določa zakon ali na podlagi zakona izdan občinski predpis. Občinsko redarstvo skrbi za javno varnost in javni red na območju občine in je pristojno nadzorovati varen in neoviran cestni promet v naseljih, varovati ceste in okolje v naseljih in na občinskih cestah zunaj naselij, skrbeti za varnost na občinskih javnih poteh, rekreacijskih in drugih površinah, varovati javno premoženje, naravno in kulturno dediščino ter vzdrževati javni red in mir (Zakon o občinskem redarstvu, 2006). Zakon o varstvu javnega reda in miru (2006) pooblašča občinska redarstva za nadzor nad določenimi kršitvami, ki jih lahko označimo za bagatelne, te pa so nespodobno vedenje, beračenje na javnem kraju, uporaba nevarnih predmetov, poškodovanje uradnega napisa, oznake ali odločbe, pisanja po objektih, vandalizem, kampiranje, uporaba živali, in neupoštevanje zakonitega ukrepanja uradnih oseb.

Da bi občinski redarji lahko izvajali prej opisane naloge, imajo tudi pooblastila. Ta so opozorilo, ustna odredba, ugotavljanje istovetnosti, varnostni pregled osebe, zaseg predmetov, zadržanje storilca prekrška ali kaznivega dejanja, uporaba fizične sile, uporaba sredstev za vezanje in vklepanje in uporaba plinskega razpršilca (Zakon o občinskih redarstvih, 2006). Zakon o občinskih redarstvih (2006) v primerjavi s prejšnjo zakonodajo, ki je urejala področje delovanja redarstev, širi pristojnosti in pooblastila redarjev. Z zakonom so redarji pridobili nova pooblastila, kot so varnostni pregled, zaseg predmetov, zadržanje storilca kaznivega dejanja do prihoda policije ter uporaba prisilnih sredstev v

primeru, ko je občinski redar napaden. Če z Zakonom o občinskem redarstvu (2006) ni drugače določeno, se za izvajanje pooblastil opozorila, varnostnega pregleda, zasega predmetov in uporabe prisilnih sredstev smiselno uporabljajo določila predpisov, ki urejajo uporabo le teh ukrepov za policiste. Pri primerjavah na področju pristojnosti in pooblastil med policisti in občinskimi redarji je treba vedeti, da so policisti delavci državnega organa policije, ki deluje kot organ v sestavi Ministrstva za notranje zadeve, kar pomeni, da so povsod po Sloveniji na podlagi ustave, zakonskih in podzakonskih predpisov vsem prebivalcem dolžni nuditi enake varnostne storitve, njihova primarna pooblastila pa določa Zakonu o nalogah in pooblastilih policije (2013). Občinski redarji pa so uradniki, zaposleni na občinah ali medobčinskimi organih, njihove pristojnosti in naloge prav tako določajo zakonski in podzakonski predpisi, poleg teh pa tudi občinski predpisi (statut občine, programi varnosti in občinski odloki).

Glede na navedene pristojnosti, ki jih določata Zakon o varstvu javnega reda in miru (2006) ter Zakon o občinskem redarstvu (2006), lahko vidimo, da gre razvoj v smeri širjenja pristojnosti občinskih redarstev in pooblastil občinskih redarjev in redark. Ob tem je treba poudariti, da njihova pooblastila niso enaka, pač pa podobna policijskim pooblastilom, prilagojena nalogam na področju prometa in nalogam varovanja javnega reda v lokalni skupnosti in obravnavi prekrškov zoper javni red. Prav tako je odveč bojazen, da policija izgublja del svojih pristojnosti, saj potekajo dejansko vzporedno, bliže resnici je ugotovitev, da bo policija na področju »bagatelne« kriminalitete zaradi preobremenjenosti z drugim delom »dvignila« roke. Slovenske lokalne skupnosti ugotavljajo in hkrati opozarjajo, da bi že sama prisotnost uniformirane osebe nemalokrat delovala preventivno, zato lahko delo občinskih redarjev pomembno dopolnjuje delo policije (Dvojmoč, 2007).

Redarstva so policijska institucija, ki so po svoji funkciji našla prostor med državno policijo na eni ter zasebnim varstvom na drugi strani. So institucija za zagotavljanje varnosti v lokalnem okolju in s svojimi pristojnostmi na področju javnega reda in miru ter prometa pomembno vplivajo na višjo stopnjo varnosti prebivalcev. Vendar tako kot za policijo tudi za redarstva velja, da se soočajo z vedno več izzivi. Prvi takšen izziv je vezan na vseevropski trend zagotavljanja varnosti v urbanih okoljih (Meško, Sotlar in Tominc, 2014), znotraj katerega spada tudi razprava o tem, ali bi bilo smiselno občinska redarstva (predvsem redarstvo v glavnem mestu Ljubljana) preoblikovati v mestno policijo in mu znotraj zakona o glavnem mestu določiti posebno vlogo za svoj razvoj in zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti. Naslednji izziv izvira tudi iz primerjave poklica občinskega redarja z ostalimi poklici na področju zagotavljanja varnosti, predvsem s poklicem policista. Gre za vprašanje načina in količine usposabljanja za poklic redarja, pa tudi za vprašanje primerljivosti plačila. Poleg usposabljanja za poklic redarja je način izvrševanja nadzora treba v prihodnje na novo premisliti. Če je pritožbeni postopek nad delom policije izredno dobro dodelan v novi policijski zakonodaji, pa je za nadzor nad delom redarjev pristojen župan, kar lahko pri ljudeh ustvarja občutek o pristranskosti in možnosti političnih zlorab.

Pomemben izziv predstavlja tudi sodelovanje med državno policijo v lokalnem okolju (policisti z območnih policijskih postaj) in redarji pri zagotavljanju

skupnega cilja: skrbeti za varnost ljudi. Cilj je, da redarji in policisti razvijejo konstruktivne odnose sodelovanja in ne tekmovalna, pri čemer je med policisti in redarji potrebno okrepite raven medsebojnega zaupanja (Dvojmoč, 2013). To bi bilo mogoče na primer z izvajanjem skupnih programov usposabljanja in izpopolnjevanja. Če smo ugotovili, da je trend državne policije višja stopnja profesionalizacije policijskega poklica, moramo v prihodnje enake standarde postaviti tudi za občinske redarje. Le večja profesionalizacija njihovega dela bo pripomogla k temu, da bo država na občinska redarstva prenašala nove naloge in da bodo policisti pogosteje sodelovali z občinskimi redarji.

Samo vzpostavljanje občinskih redarstev, njihove nove pristojnosti, dolžnosti in pooblastila, ki jih prinaša nova zakonodaja, diverzificira organe, ki zagotavljajo varnost prebivalcem. Po drugi strani pa vsaka sprememba na tem področju ustvarja več nadzorovanja.

3.3 Zasebno varovanje

Če lahko individualno varnost opredelimo za tisto varnost, ki se nanaša na posameznika oziroma jo v sodobnih družbah posamezniku zagotavlja država, potem lahko ugotovimo, da individualne varnosti ni mogoče enačiti z zasebno varnostjo, ki je prav tako praviloma vezana na posameznika. Z zasebno varnostjo razumemo tisto stanje, potrebo, hotenje in občutje, ki ga dosegamo z dodatnim varstvom, zasebnim varstvom, ki dopolnjuje varstvo, ki ga zagotavlja sodobna družba z nacionalnovarnostnim sistemom. Zasebno varstvo bi lahko označili kot nadstandardno varstvo, ki ga zagotavljajo predvsem zasebnovarnostne službe, detektivi in detektivske družbe. V vsakem primeru pa je zagotavljanje dodatne varnosti – zasebne varnosti smotrno predvsem takrat, ko je ekonomsko upravičeno, saj bi v nasprotnem primeru pomenilo razmetavanje denarja, če bi bilo zagotavljanje zasebne varnosti dražje od preprečene škode (Čas, 2005). Pri zasebni varnostni dejavnosti je treba opozoriti na pomemben element profesionalizacije: ker prebivalci veljajo za odjemalce uslug in storitev (potrošniki), je pomembno, da imajo izvajalci te dejavnosti znanje tudi o potrošnikovih potrebah. Usluge izvajalcev zasebne dejavnosti vedno sledijo interesom prizadetih strank, delovna uspešnost pa je merjena z uspešnim in učinkovitim doseganjem ciljev, in sicer tako, da s primernim upravljanjem aktivnosti dosežemo minimalizacijo stroškov ter maksimalizacijo rezultatov za naročnike in podjetje. Pomembno področje delovanja zasebne varnostne dejavnosti je legitimnost, ki jo lahko iščemo v pogodbeni naravi zasebne varnostne industrije. Na splošno lahko rečemo, da zasebna lastnina določa pomemben začetek družbene upravičenosti zasebne varnostne dejavnosti, saj ima vsakdo določen obseg pravic za zaščito svoje lastnine in samega sebe. Tako se ta oblika varovanja pojavlja na prostem trgu in je tudi potrošnikovo zadovoljstvo dovolj velik dokaz upravičenosti tovrstne dejavnosti (Dvojmoč, 2006). Pojav zasebnega varovanja je tako primer komercializacije področja zagotavljanja varnosti, glavni namen te dejavnosti pa je v zameno za plačilo preprečevati nastanek škodnega primera.

Zasebno varovanje je »varovanje ljudi in premoženja na varovanem območju v določenem objektu ali prostoru pred nezakonitimi dejanji, poškodovanjem ali

uničenjem z varnostnim osebjem ter sistemi tehničnega varovanja, ki se opravlja v oblikah, določenih s tem zakonom. Je gospodarska dejavnost, namenjena varovanju ljudi in premoženja, ki jo Slovenija ureja v javnem interesu z namenom varovanja javnega reda, javne varnosti, varstva naročnikov, tretjih oseb in varnostnega osebja, ki neposredno opravlja dejavnost« (Zakon o zasebnem varovanju, 2011). Zasebno varovanje je regulirana gospodarska dejavnost, ki nudi varnostne storitve povpraševalcem. Omejeno je na določeno območje (varovano območje) in na izvajanje storitev v zasebne namene. Zasebno-varnostni dejavnosti je država na podlagi zakonskih aktov dodelila nekatere dolžnosti, pravice in pooblastila, s katerimi lahko podjetja, ki so ponudniki varnostnih storitev, legitimno posegajo v človekove pravice in svoboščine v javnem interesu. Pri izvajanju svojih storitev zasebno-varnostna podjetja nastopajo kot nedržavni in nelokalni subjekt zagotavljanja zasebne varnosti.

Sotlar (2007) je opredelil nekaj teoretičnih pristopov pojasnjevanja vloge zasebnega varovanja v družbi, ki jih je združil v naslednje pristope: (a) pristope, ki v zasebnem varovanju vidijo predvsem instrument preprečevanja kriminalitete; (b) pristope, ki zasebno varovanje vidijo kot obliko privatizacije policijske dejavnosti in novo obliko družbenega nadzorstva; in (c) pristope, ki v zasebnem varovanju vidijo predvsem priložnost in način za zmanjševanje stroškov države za policijsko dejavnost.

Zasebno varovanje se je v zadnjih letih razvijalo zelo hitro in se celo začelo mednarodno povezovati. Začelo je prevzemati čedalje več in kompleksnejših nalog, tako da je njegov razvoj potekal tako v kvantitativnem kot kvalitativnem smislu. K temu je veliko prispeval tudi hiter razvoj raznovrstne tehnologije za varovanje in nadzorovanje, hitremu uvajanju le-tega pa so bili mnogokrat precej bolj naklonjeni v zasebnem sektorju kot v državnem (Sotlar, 2007). Toda glavni razlogi, da se je zasebno varovanje tako razširilo, da je do določene mere začelo prevzemati tudi klasične policijske naloge, tako rekoč privatizirati policijsko dejavnost in vstopati na področje javne varnosti, so bili vendarle globlji in predvsem strukturne narave. Poleg dejstva, da je policija očitno začela spreminjati prioritete pri svojem delu in vse bolj zapostavljala »nepolicijske« naloge, je opisan razvoj potekal predvsem zaradi globokih strukturnih družbenih sprememb praktično vse od konca druge svetovne vojne dalje. Najprej sta hitra gospodarska rast in s tem povezan vsesplošen razvoj pripeljala do novih (in še posebej bolj disperziranih) oblik lastništva. Policija, ki sčasoma ni bila več sposobna več varovati in zavarovati »vse in vsakogar«, saj se ni povečevalo samo blagostanje, ampak tudi kriminaliteta, je bila prisiljena pri svojem delu postaviti določene prioritete, katerih izvrševanje naj bi predvsem omogočalo preprečevanje kriminalitete, kljub temu, da je bilo kar nekaj »nepravilnih policijskih opravil«, ki jih danes uvrščamo v primarno (in tudi situacijsko) preventivo, odstopljeno zasebnemu varovanju. Policije tako na primer ni več (toliko) zanimalo varovanje parkirišč, poslovnih stavb, javnih prireditev, mirujočega prometa in podobno, s tem pa je bil ustvarjen prostor tudi za nastop zasebnovarnostnih podjetij (De Waard, 1999). Zasebno varovanje je »domovinsko pravico« dobilo tudi zaradi dveh procesov, prvi je strukturne, drugi političnoekonomske narave. Z zmanjševanjem družbene kohezivnosti, uveljavljanjem liberalizma in individualizma na malodane vseh področjih

družbenega življenja ter posledično zmanjševanjem socialno-nadzorne vloge tradicionalnih institucij, kot so cerkev, šola, soseska in družina, kar je vodilo v težji nadzor določenih družbenih skupin, je določeno vlogo ob policiji pridobilo tudi zasebno varovanje kot nova oblika družbenega nadzorstva (Sotlar, 2007). Po drugi strani so bili političnoekonomski razlogi tisti, ki so vodili posamezne vlade, ki so iskale učinkovitejše in cenejše načine zagotavljanja varnosti in zaščite, do (politične) odločitve, da tudi na tako občutljivem področju omejijo državni monopol, povabijo zasebna varnostna podjetja, povečajo konkurenčnost in na nek način celo začnejo državno-zasebno partnerstvo za zagotavljanje varnosti (Sotlar, 2007).

Zagovorniki prenosa določenih nalog in pooblastil s policije na zasebnovarnostna podjetja kot enega izmed najmočnejših argumentov izpostavljajo pozitivne finančne učinke v državnem proračunu. Pečar (2001) tako na primer omenja teorije o fiskalnem pritisku, ekonomsko teorijo o zasebnem varovanju in druge, ki vse po vrsti poudarjajo upadanje zmogljivosti države zaradi vse večjih stroškov za policijo, hkrati pa liberalizacijo in demokratizacijo družbenega in ekonomskega življenja, ki že po naravi stvari morata dopuščati zasebni pobudi ustrezen (pravni) prostor in gospodarsko pobudo tudi na področju varnosti. Gre za ravnanje države, ki v želji po omejevanju naraščanja stroškov za policijo raje dopusti zasebnovarnostnim podjetjem, da si odrežejo večji kos pogače, zato tudi dovoli določeno stopnjo privatizacije nekaterih manj pomembnih policijskih nalog. Država se na tak način izogne tudi (pretiranim) stroškom in obremenitvam, ki nastanejo zaradi potrebe po varovanju npr. določenih podjetij in prireditvev, ki so izrazito dobičkonosno naravnane in zaradi varovanja katerih je morala policija še do včeraj izdvajati velik del svojih kadrovskih in materialnih kapacitet, medtem ko pravega računa naročniku storitev nikdar ni mogla v popolnosti izstaviti. V tem primeru z vidika racionalizacije stroškov zdaj velja logika, da tisti, ki z določeno dejavnostjo, ki lahko predstavlja tudi določeno stopnjo varnostnega tveganja (npr. zaradi velikega števila ljudi na prireditvi ali zaradi specifične dejavnosti, kjer obstaja povečano varnostno tveganje), največ zasluži, tudi prevzame odgovornost za varnost, vključno s stroški. Policija mu je tu lahko sicer v pomoč, ker je še vedno odgovorna za javno varnost in preganjanje kriminalitete, toda organizator dejavnosti prevzema nase večji del odgovornosti za varnost, ob tem da ima vse možnosti za ustrezen denar (vračuna ga lahko v svoje stroške, ki jih plača končni potrošnik) najeti strokovno pomoč v obliki zasebnovarnostnega podjetja. V tem smislu je mogoče zasebnovarnostne usluge razumeti tudi kot enega izmed možnih načinov upravljanja s tveganji, torej kot nekaj, kar lahko njihovemu uporabniku (dodatno) zavaruje dobiček, ker odvrta nevarnosti ali vsaj zmanjšuje neposredno škodo, če že odvrta samo ni bilo uspešno (Sotlar, 2007).

Zasebno varovanje v Sloveniji se je uradno začelo z letom 1994, ko smo v Sloveniji dobili Zakon o zasebnem varovanju in obveznem organiziranju službe varovanja (1994). Pri tem ne smemo zanemariti dejstva, da se je razvoj na področju zasebnega varovanja začel na našem ozemlju že prej, ampak v drugi obliki in v drugih dimenzijah. Tako sta bila med letoma 1976 in 1989 sprejeta Zakon o združenem delu in Zakon o podjetjih. V obdobju veljave teh dveh zakonov je pri

nas že delovalo varnostno podjetje SOZD⁴ Varnost Ljubljana, ki je združevalo 13 TOZD-ov⁵ po celi Sloveniji (npr. Varnost Moste, Varnost Maribor, Varnost Kranj, Varnost Koper itd.). Leta 1989 so se začela ustanavljati prva zasebnovarnostna podjetja sodobnega tipa. Ta proces je potekal dvotirno. Po eni strani je prišlo do ukinitve SOZD-a Varnost Ljubljana in preoblikovanja njegovih TOZD-ov (pod istimi ali spremenjenimi imeni) v samostojne delniške družbe. Po drugi strani pa so začele rasti družbe z omejeno odgovornostjo, ki niso bile dedinje prejšnjega sistema (npr. Enigma d. o. o., Samo d. o. o., Egida d. o. o.) (Čas, 1999). Po letu 1990 in prvih demokratičnih volitvah, ki so vodile v spremembo družbenopolitičnega sistema, s procesom denacionalizacije in privatizacije, so začeli »novi« lastniki nekdanje družbene lastnine ponovno odkrivati pomen varovanja svoje lastnine. Ena izmed opcij je bila tudi najem zasebnovarnostnih služb, kar je pomenilo, da se je ta dejavnost ne samo »prijela«, ampak da je začelo število zasebnovarnostnih služb skokovito naraščati in v prvi polovici 90-ih let že doseglo število 150, v drugi polovici 90-ih pa se povečalo še za približno 50 podjetij (Čas, 1999). Država je kaj kmalu uvidela, da bo treba zasebno varnostno dejavnost urediti s posebnim zakonom, pri čemer se je odločila, da področje zasebnega varstva uredi z dvema ločenima zakonoma – o zasebnem varovanju in o detektivski dejavnosti. Leta 1994 sta bila tako sprejeta Zakon o zasebnem varovanju in o obveznem organiziranju službe varovanja (1994) in Zakon o detektivski dejavnosti (1994). Zasebno varovanje je sčasoma postalo akter na varnostnem tržišču, Zbornica RS za zasebno varovanje pa primer organiziranih interesov na področju oblikovanja varnostne politike, skupaj z Ministrstvom za notranje zadeve in najmočnejšimi zasebnovarnostnimi podjetji (Sotlar, 2001). Po približno desetih letih hitrega razvoja je zasebno varovanje doseglo enega izmed svojih največjih uspehov. Leta 2001 je namreč bilo omenjeno celo v temeljnem doktrinarinem dokumentu s področja nacionalne varnosti – Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (2010). V drugi polovici 90-ih let 20. stoletja je število podjetij, registriranih za opravljanje zasebnovarnostne dejavnosti, za kratek čas celo presešlo 200, a se je po nekaterih prevzemih in združevanju podjetij v letu 2003 število podjetij zmanjšalo na okrog 160 (Sotlar, 2007). Leta 2011 je bil sprejet nov Zakon o zasebnem varovanju (2011), ki je v veljavi še danes in je prinesel številne spremembe in novele v primerjavi z zakonom iz leta 2003.

V Zakonu o zasebnem varovanju (2011) je opredeljenih osem oblik varovanja in vse zahtevajo licence, ki jih podeljuje Ministrstvo za notranje zadeve RS:

- varovanje ljudi in premoženja;
- varovanje oseb;
- prevoz in varovanje gotovine ter drugih vrednostnih pošilk;
- varovanje javnih zbiranj;
- varovanje prireditelj v gostinskih lokalih;
- upravljanje z varnostno-nadzornim centrom;
- načrtovanje sistemov tehničnega varovanja;
- izvajanje sistemov tehničnega varovanja.

⁴ SOZD – sestavljena organizacija združenega dela.

⁵ TOZD – temeljna organizacija združenega dela.

Pod pogoji, ki jih določa zakon,⁶ lahko zasebni varnostniki uporabijo naslednje ukrepe:

- opozorilo;
- ustna odredba;
- ugotavljanje istovetnosti;
- površinski pregled;
- preprečitev vstopa oziroma izstopa z varovanega območja;
- zadržanje osebe;
- uporaba fizične sile;
- uporaba sredstev za vklepanje in vezanje
- uporaba drugih sredstev – plinski razpršilec, službeni pes, orožje.

Ugotovimo lahko, da je celotni razvoj zasebnega varstva šel v smeri močne regulacije, kar predstavlja po eni strani prednost, po drugi pa oviro razvoju samega zasebnega varovanja v Republiki Sloveniji. Krovni nadzor nad področjem izvaja Inšpektorat Republike Slovenije za notranje zadeve, in sicer preko preverjanja izvajanja materialnih predpisov.⁷ Glede na pomembnost področja je nujno potreben razmislek o samostojnosti področja znotraj upravne veje državne organizacije, in sicer organizirane kot Direktorata za nedržavne oblike varstva, s sektorji za zasebno varovanje, detektivsko dejavnost, varnostno svetovanje, občinska redarstva, drugo, kar bi pripomoglo k prepoznavnosti in tudi nadzoru nad zasebnim varovanjem ter tudi nadzorniki, kajti resno se nam postavlja vprašanje, kdo nadzira nadzorovalce.

3.4 Druge pomembne institucije pluralne policijske dejavnosti v Sloveniji

Prva takšna institucija, ki kot »nepolicijska« policijska organizacija v zadnjih letih v Sloveniji pridobiva na pomenu, je carina, ki je od 1. avgusta 2014 skupaj z Davčno upravo Republike Slovenije združena v novo Finančno upravo Republike Slovenije. Uradne osebe⁸ imajo zaradi pristojnosti, ki izhajajo iz zakona (Zakon o finančni upravi, 2014) pomemben vpliv tudi na zagotavljanje notranje varnosti. Pri opravljanju svojih nalog, uporabljajo pooblastila, podobna policijskim (na primer ustavljanje prevoznih sredstev; zaseg listin, dokumentov, nosilcev zbirk podatkov in stvari; pregled naprav, blaga in drugih stvari), kar jih uvršča med »nepolicijske policijske organizacije«. Finančna uprava sama ali pa v sodelovanju s policijo prevzema zelo pomembno vlogo pri spremljanju, odkrivanju in

6 Pogoje določa Zakon o zasebnem varovanju (2011) v 45. členu, in sicer sme varnostnik pri opravljanju nalog zasebnega varovanja uporabiti navedene ukrepe, če so ogroženi življenje, osebna varnost, premoženje, če je kršen red ali javni red na varovanem območju.

7 Inšpektorat Republike Slovenije za notranje zadeve izvaja inšpekcijski nadzor nad izvrševanjem naslednjih zakonov: Zakon o zasebnem varovanju, Zakon o detektivski dejavnosti, Zakon o orožju, Zakon o eksplozivih in pirotehmičnih izdelkih, Zakon o tajnih podatkih, Zakon o varnosti na smučiščih, Uredba o izvajanju zaščitnih ukrepov na ladjah in pristaniščih (Ministrstvo za notranje zadeve RS, 2014b).

8 Po Zakonu o finančni upravi (2014) so uradne osebe Finančne uprave Republike Slovenije inšpektor, carinik, preiskovalec, kontrolor in izterjevalec.

preprečevanju kaznivih dejanj in prekrškov, povezanih s trgovino z drogami, orožjem, ljudmi, jedrskimi in drugimi snovmi, potrebnimi za izdelavo orožja za množično uničevanje.

Naslednji pomemben organ iz pluralne policijske družine so pravosodni policisti. Uprava RS za izvrševanje kazenskih sankcij je sestavni del Ministrstva za pravosodje in je med drugim odgovorna za upravljanje in nadzor nad zapori in drugimi korekcijskimi institucijami v Sloveniji. Zagotavljanje varnosti v zavodih za prestajanje kazni zapora je eno od ključnih področij izvrševanja kazenskih sankcij, pri katerem imajo najvidnejšo vlogo pravosodni policisti. S spremembami Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij v letu 2008 (Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij, 2008) je bilo uvedeno preimenovanje pooblaščenih uradnih oseb iz paznikov v delavce pravosodne varnostne policije – pravosodne policiste. Ne samo po imenu, pač pa tudi po nalogah in pooblastilih so pravosodni policisti podobni pripadnikom državne policije. Njihova pooblastila obsegajo, denimo, pravico do uporabe prisilnih sredstev zoper obsojence; osebni pregled obsojenca in osebni pregled obiskovalca zaprte osebe. Njihova osnovna naloga je skrb za varnost, red in disciplino v varovanih objektih, spremljanje varovanih oseb zunaj zavoda, nadzor in organizacija dela v delavnicah, skrb za poklicno in delovno usposabljanje obsojencev ter sodelovanje v izvajanju programov obravnave in nadzor obsojencev na zunanjih deloviščih (Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, 2006).

Zadnji organ, ki ga želimo omeniti v okviru naše analize, so zasebni detektivi. Detektivska dejavnost je zbiranje, obdelava, posredovanje podatkov in informacij ter svetovanje na področju preprečevanja kaznivih ravnanj. Naštete aktivnosti za naročnikove potrebe opravlja detektiv, ki ima licenco in izpolnjuje pogoje, določene z Zakonom o detektivski dejavnosti (2011) (Ministrstvo za notranje zadeve RS, 2014a). Zasebna detektivska dejavnost se je razvijala sočasno z zasebnim varovanjem, vendar je mnogo manj razširjena. Detektivi opravljajo svojo dejavnost izključno na podlagi pisnega pooblastila, ki opisuje področje zbiranja informacij, namen zbiranja informacij in obseg pooblastila. Po Zakonu o detektivski dejavnosti (2011) detektiv lahko pridobiva informacije o zadevah, kot so pogrešane ali skrite osebe, povzročitelji premoženjskih in nepremoženjskih škod, pisnih in odpošiljateljih anonimnih pisanj, uspešnosti in poslovnosti poslovnih subjektov, zlorabah pravice do zadržanosti z dela zaradi bolezni ali poškodbe, kaznivih dejanjih, ki se preganjajo na zasebno tožbo ter o njihovih storilcih in ostalih zadevah, ki so določene v 26. členu Zakona o detektivski dejavnosti (2011).

4 ZAKLJUČEK

Van der Vijver in Moor (2012) izpostavljata pet tem, ki že imajo in bodo imele tudi v bodoče pomembno vlogo pri teoretiziranju policijskega dela in pri policijskem delu samem: vpliv družbenega razvoja na policijsko delo, vpliv tehnološkega razvoja na policijsko delo, spremembe v razvoju policijskih organizacij, vprašanje pripravljenosti ljudi za sodelovanje s policijo in prilagajanje policijskih strategij potrebam družbe.

Med resnejšimi izzivi v praksi ostaja sodelovanje med različnimi akterji s področja zagotavljanja varnosti, še posebej med policisti in zasebnimi varnostniki

(Nalla, Johnson in Meško, 2009; Sotlar in Meško, 2009) pa tudi med policisti in redarji (Dvojmoč, 2013). Sodelovanje pri zagotavljanju varnosti na področju, kjer imamo različne deležnike, zahteva tudi od državne politike drugačen pristop. Poudarjanje zgolj ene organizacije (državne policije) ter zanemarjanje ostalih ne bo privedlo do pričakovanih rezultatov. Je pa to naloga nacionalne politike na področju varnosti, saj od posameznih akterjev ni pričakovati, da bi na področju koordinacije prevzeli pobudo sami, dejstvo pa je, da za to nimajo niti pravih pooblastil.

Naslednji izziv pred državno politiko je tudi poenotenje standardov na področju pooblastil, ki jih imajo pri izvajanju svojih nalog različni akterji pluralne policijske družine. Že pri samem poimenovanju prihaja do razlik; medtem ko pri državnih organih uporabljamo termin pooblastila, zakonodaja na drugih področjih uporablja bolj ali manj posrečene sopomenke (na primer ukrepi pri varnostnikih ali upravičenja – kar je dobesedni prevod besede pooblastila – pri detektivih). Pravni purizem na tem področju v samo materijo vnaša predvsem zmedo, kar pa je tudi razlog, da se pri pooblastilih različnih institucij pluralne policijske dejavnosti ne ukvarjamo s pomembnim izzivom – kako zagotoviti, da bodo pri različnih akterjih, ki pri svojem delu uporabljajo istovrstna pooblastila ali celo prisilna sredstva, veljali enotni standardi za uporabo in preverjanje zakonitosti te uporabe. Vse to pa je seveda povezano tudi s procesi usposabljanja, kjer bi morali doseči, da mora tisti, ki uporablja istovrsten ukrep/pooblastilo/upravičenje (ali kakorkoli to že imenujemo) imeti enake kompetence, ki izhajajo iz primerljivih načinov izobraževanja in usposabljanja.

Zadnji izziv izhaja iz vprašanja nadzora nad delovanjem analiziranih institucij. Slovenska policija je v zadnjem desetletju močno razvila mehanizme, ki državljanom omogočajo učinkovit pritožbeni postopek, kadar menijo, da so bile kršene kakšne njihove pravice ali pa niso bili zadovoljni s postopki. Prav tako je pri državni policiji zelo natančno določen postopek pri uporabi prisilnih sredstev. Če smo zapisali, da je treba poenotiti standarde za uporabo istovrstnih oziroma vsebinsko podobnih pooblastil, je treba harmonizirati tudi postopke nadzora nad uporabo teh pooblastil. Vse to pa pomeni, da je treba na sistemski ravni premisliti, ali je organizacija državne uprave še vedno primerna in zadosti učinkovita za strateško upravljanje pluralne policijske realnosti. Ne moremo se namreč znebiti vtisa, da na področju pluralne policijske dejavnosti realnost prehiteva togost državne administracije. Spremembe, skozi katero je šla policijska dejavnost, in smo jih prikazali v tem prispevku, čakajo na ustrezne prilagoditve, ki se na ravni države na tem področju še morajo zgoditi. Ampak to je že tema za neko drugo analizo.

UPORABLJENI VIRI

- Ayling, J. in Shearing, C. (2008). Taking care of business: Public police as commercial security vendors. *Criminology and Criminal Justice*, 8(1), 27–50.
- Button, M. (2007). Assessing the regulation of private security across Europe. *European Journal of Criminology*, 4(1), 109–128.
- Button, M. (2012). *Private policing*. Cullompton: Willan.

- Carinska uprava RS. (2014). *Slovenska carina v letu 2013*. Ljubljana: Carinska uprava RS. Pridobljeno na http://www.carina.gov.si/fileadmin/curs.gov.si/inter-net/Publikacije/Letno_porocilo_2013_SLO.pdf
- COESS. (2011). *Private security services in Europe: Facts & figures 2011*. Pridobljeno na http://www.coess.eu/_Uploads/dbsAttachedFiles/Private_Security_Services_in_Europe-CoESS_Facts_and_Figures_2011%281%29.pdf
- Cope, S., Leishman, F. in Starie, P. (1997). Globalization, new public management and the enabling state. *International Journal of Public Sector Management*, 10(6), 444–460.
- Čas, T. (1999). Zasebna varnost in zasebno varstvo kot sestavini nacionalne varnosti in nacionalnovarnostnega sistema Republike Slovenije. V A. Anžič (ur.), *Nove možnosti zasebnega varstva v Sloveniji* (str. 21–25). Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
- Čas T. (2005). Varnost, nacionalna varnost in zasebna varnost. V B. Lobnikar (ur.), *6. slovenski dnevi varstvoslovja: zbornik prispevkov*. Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
- Čas, T. in Gorenak, V. (1993). Policijska organiziranost danes in jutri. *Revija policija*, 13(4/5), 423–439.
- Čelik, P. (2005). Občinski redarji včeraj in danes. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 56(1), 82–88.
- Detektivska zbornica RS. (2014). *Seznam detektivov*. Pridobljeno na <http://www.detektivska-zbornica-rs.si/seznam-detektivov/abecedni-seznam/evidenca>
- De Waard, J. (1999). The private security industry in international perspective. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 7(2), 143–174.
- Dvojmoč, M. (2006). Umestitev občinskih redarstev v nacionalno-varnostno strukturo Republike Slovenije. V B. Lobnikar (ur.), *Raznolikost zagotavljanja varnosti, VII. dnevi varstvoslovja* (str. 180–189). Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
- Dvojmoč, M. (2007). *Občinska redarstva – možnosti javno-zasebnega partnerstva* (Magistrsko delo). Brdo pri Kranju: Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije.
- Dvojmoč, M. (2013). *Nedržavno institucionalno zagotavljanje varnosti ter občinska redarstva v Republiki Sloveniji* (Doktorska disertacija). Nova Gorica: Evropska pravna fakulteta v Novi Gorici.
- Edelbacher, M. in Norden, G. (2013). Policing in Austria: Development over the past twenty years, present state and future challenges. V G. Meško, C. B. Fields, B. Lobnikar in A. Sotlar (ur.), *Handbook on policing in Central and Eastern Europe* (str. 15–31). New York: Springer.
- Feltes, T., Marquardt, U. in Schwarz, S. (2013). Policing in Germany: Developments in the last 20 years. V G. Meško, C. B. Fields, B. Lobnikar in A. Sotlar (ur.), *Handbook on policing in Central and Eastern Europe* (str. 93–115). New York: Springer.
- Fixler, P. E. in Poole, R. W. (1988). Can police services be privatized? *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 498(1), 108–118.
- Greene, J. R. (2007). *The encyclopedia of police science*. New York: Routledge.

- Jeršin, R. (2008). Naloge pooblaščenih uradnih oseb občinskega redarstva včeraj, danes in jutri. V J. Šifrer (ur.), *Javna in zasebna varnost: 9. slovenski dnevi varstvoslovja*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Jones, T. in Newburn, T. (1998). *Private security and public policing*. Oxford: Clarendon Press.
- Kemshall, H. (2003). *Understanding risk in criminal justice*. Berkshire: McGraw-Hill International.
- Kešetović, Ž. M. (2013). Serbian police: Troubled transition from police force to police service. V G. Meško, C. B. Fields, B. Lobnikar in A. Sotlar (ur.), *Handbook on policing in Central and Eastern Europe* (str. 217–239). New York: Springer.
- Kolenc, T. (2002). *Slovenska policija*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, Generalna policijska uprava.
- Kovčo Vukadin, I., Borovec, K. in Ljubin Golub, T. (2013). Policing in Croatia: The main challenges on the path to democratic policing. V G. Meško, C. B. Fields, B. Lobnikar in A. Sotlar (ur.), *Handbook on policing in Central and Eastern Europe* (str. 31–57). New York: Springer.
- Leyrer, R. (2013). Finding the right path of policing in Hungary. V G. Meško, C. B. Fields, B. Lobnikar in A. Sotlar (ur.), *Handbook on policing in Central and Eastern Europe* (str. 115–129). New York: Springer.
- Lobnikar, B., Sotlar, A. in Meško, G. (2013). Razvoj policijske dejavnosti v Srednji in Vzhodni Evropi. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 64(1), 5–18.
- Manning, P. K. (2012). Metaphors and modern policing. *Journal of Police Studies*, 4(25), 69–78.
- Meško, G., Sotlar, A. in Tominc, B. (2014). Evropski projekti EEMUS/EFUS i UR-BIS: perspektive odrednica sigurnosti u gradovima i manjim mjestima. V *Dani kriminalističkih nauka: zbornik sažetaka* (str. 14–15). Sarajevo: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije.
- Ministrstvo za notranje zadeve RS. (2014a). *Detektivska dejavnost*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/si/mnz_zas/zasebno_varovanje_detektivi/detektivska_dejavnost/
- Ministrstvo za notranje zadeve RS. (2014b). *Inšpekcijski nadzor*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/si/varnost_in_nadzor/inspektorat_rs_zas_notranje_zadeve/inspekcijski_nadzor/
- Ministrstvo za notranje zadeve RS. (2014c). *Seznam imetnikov licenc na dan 6. 10. 2014*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/si/mnz_zas/zasebno_varovanje_detektivi/zasebno_varovanje/evidence_vloge_in_obrazci/
- Nalla, M., Johnson, J. D. in Meško, G. (2009). Are police and security personnel warming up to each other? A comparison of officers' attitudes in developed, emerging, and transitional economies. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 32(3), 508–525.
- Pečar, J. (2001). Policija v lokalni skupnosti. V M. Pagon (ur.), *Drugi slovenski dnevi varstvoslovja* (str. 95–101). Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
- Policija. (2014). *O slovenski policiji*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/index.php/o-policiji>
- Ponsaers, P. (2001). Reading about »community (oriented) policing« and police models. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 24(4), 470–496.

- Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije. (2010). *Uradni list RS*, (27/10).
- Rowe, M. (2008). *Introduction to policing*. London: Sage.
- Sergevnin, V. in Kovalyov, O. (2013). Policing in Russia. V G. Meško, C. B. Fields, B. Lobnikar in A. Sotlar (ur.), *Handbook on policing in Central and Eastern Europe* (str. 191–217). New York: Springer.
- Sheptycki, J. (2012). Metaphors and modern policing. *Journal of Police Studies*, 4(25), 55–69.
- Sodja, B. (2008). Javni red – pristojnost občinskega redarja nekoč in danes. V *Zbornik: 3. dnevi prekrškovnega prava* (str. 125–132). Ljubljana: GV založba.
- Sotlar, A. (2001). Organizirani interesi na področju zasebnega varstva v Sloveniji – ali bi šlo tudi brez njih? V A. Sotlar (ur.), *Normativna in funkcionalna ureditev zasebnega varstva – med željami in možnostmi* (str. 87–101). Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola; Društvo za zasebno varstvo in državljansko samovarovanje.
- Sotlar, A. (2007). *Policija in zasebnovarnostna podjetja v procesu zagotavljanja notranje varnosti Republike Slovenije* (Doktorska disertacija). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Sotlar, A. (2010). Private security in a plural policing environment in Slovenia. *Cahiers politiestudies, Journal of Police Studies*, 3(16), 335–353.
- Sotlar, A. in Meško, G. (2009). The relationship between the public and private security sectors in Slovenia: From coexistence towards partnership? *Varstvoslovje*, 11(2), 269–285.
- Spitzer, S. in Scull, A. T. (1977). Privatization and capitalist development: The case of the private police. *Social Problems*, 25(1), 18–29.
- Stenning, P. (2009). Governance and accountability in a plural policing environment: The story so far. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 3(1), 22–33.
- Tabur, L. (2013). Policing in Estonia: From police force to police service. V G. Meško, C. B. Fields, B. Lobnikar in A. Sotlar (ur.), *Handbook on policing in Central and Eastern Europe* (str. 81–93). New York: Springer.
- Terpstra, J. (2008). Police, local government, and citizens as participants in local security networks. *Police Practice and Research*, 9(3), 213–225.
- Uprava RS za izvrševanje kazenskih sankcij. (2014). *Letno poročilo 2013*. Ljubljana: Uprava RS za izvrševanje kazenskih sankcij. Pridobljeno na http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/UIKS/Letna_porocila/140505_Letno_porocilo_2013.pdf
- Van der Vijver, K. in Moor, L. G. (2012). Metaphors and modern policing. *Journal of Police Studies*, 4(25), 15–29.
- Wakefield, A. (2005). The public surveillance functions of private security. *Surveillance and Society*, 2(4), 529–554.
- Zakon o detektivski dejavnosti. (1994). *Uradni list RS*, (32/94).
- Zakon o detektivski dejavnosti. (2011). *Uradni list RS* (17/11).
- Zakon o finančni upravi. (2014). *Uradni list RS*, (25/14).
- Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij. (2006). *Uradni list RS*, (110/06).
- Zakon o lokalni samoupravi. (2007). *Uradni list RS*, (94/07).
- Zakon o nalogah in pooblastilih policije. (2013). *Uradni list RS*, (15/13).

- Zakon o notranjih zadevah. (1980). *Uradni list RS*, (28/80).
- Zakon o občinskem redarstvu. (2006). *Uradni list RS*, (139/06).
- Zakon o organiziranosti in delu v policiji. (2013). *Uradni list RS*, (15/13).
- Zakon o policiji. (1998). *Uradni list RS*, (49/98).
- Zakon o pravilih cestnega prometa. (2013). *Uradni list RS*, (82/13).
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij. (2008). *Uradni list RS*, (76/08).
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o varnosti cestnega prometa. (2008). *Uradni list RS*, (37/08).
- Zakon o spremembah Zakona o notranjih zadevah. (1992). *Uradni list RS*, (4/92).
- Zakon o varnosti cestnega prometa. (1998). *Uradni list RS*, (30/98).
- Zakon o varnosti cestnega prometa. (2004). *Uradni list RS*, (83/04).
- Zakon o varstvu javnega reda in miru. (2006). *Uradni list RS*, (70/06).
- Zakon o zasebnem varovanju. (2011). *Uradni list RS*, (17/11).
- Zakon o zasebnem varovanju in obveznem organiziranju službe varovanja. (1994). *Uradni list RS*, (32/94).

O avtorjih:

Dr. Maja Modic je docentka za področje varnostnih ved na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru. E-mail: maja.modic@fvv.uni-mb.si

Dr. Branko Lobnikar je izredni profesor za področje varnostnih ved na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru. E-mail: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si

Dr. Miha Dvojmoč je predavatelj za področje varnostnih ved na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru. E-mail: miha.dvojmoc@infocenter.si